

Podnikanie v cestovnom ruchu a v agroturistike na Slovensku z pohľadu živnostenského zákona

Business in tourism and agritourism in Slovakia from the Trade Licensing Act
point of view

Pavol Otepka

Summary

Terms such as a business, subjects authorised to run a business are explained. Moreover, the work describes general and particular conditions for running a business, a business license. Furthermore, there is a division of businesses and technical, regulated, non-regulated and licensed businesses are closely characterised, which create the basis of Business Law. In the work, besides the basic terms of Business Law, chosen regulated businesses, which concretely describe conditions for getting the license with the focus on tourism, are described. Travel offices, travel agencies, tourism guide, catering activity, accommodation services are presented.

Key words:

physical person, legal entity, license, enterprise, business, agritourism, tourism, accommodation facilities

Úvod

Založiť si živnosť je najschodnejšia cesta, ako začať podnikat' (Poradca podnikateľa, 1997). Živnostenské podnikanie sa na Slovensku riadi predovšetkým zákonom č. 455/1991 Zb. zo dňa 2. októbra 1991 o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov. Tento zákon upravuje podmienky živnostenského podnikania a kontrolu nad ich dodržiavaním. Podľa tohto zákona štátnu správu v živnostenskom podnikaní vykonávajú živnostenské úrady a Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky.

Cieľom práce je stručne ozrejmiť súčasný legislatívny stav podnikateľského prostredia, priblížiť a vysvetliť vybrané živnosti so zameraním na rozvoj cestovného ruchu a agroturistiky v Slovenskej republike a vyzdvihnúť Slovensko ako zaujímavú destináciu pre potencionálnych domácich ale aj zahraničných návštevníkov.

Materiál a metodika

Pri vypracovaní práce boli použité nasledovné metódy práce:

- zhromažďovanie propagačnej a informačnej literatúry o formách podnikania na Slovensku;
- kompletizácia platných legislatívnych noriem týkajúcich sa živnostenského podnikania;
- konzultácie o súčasných podmienkach prevádzkovania živností na príslušných pracoviskách štátnej správy;
- získavanie štatistických údajov a informácií návštevou rôznych úradov a inštitúcií.

Výsledky a diskusia

Živnostenský zákon

V súčasnosti je živnostenský zákon jedným z najvýznamnejších právnych predpisov upravujúcim podnikateľské prostredie a jeho formovanie.

Je upravený zákonom č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) zo dňa 2. októbra 1991 a upravuje podmienky živnostenského podnikania a kontrolu nad ich dodržiavaním. Zákon bol mnoho krát novelizovaný a jeho rozsah narástol o polovicu. Podstatné zmeny upravujúce podmienky vykonávania všetkých podnikateľských aktivít na základe živnostenského oprávnenia priniesli zákony č 279/2001 Z.z. s účinnosťou od 1. septembra 2001 a zákon č. 358/2007 Z.z s účinnosťou od 1. októbra 2007. Živnostenský zákon je predpisom, ktorý upravuje podmienky potrebné na získanie oprávnenia na podnikateľskú činnosť a niektoré podmienky jej prevádzkovania z hľadiska verejného záujmu (Kopál – Urmín, 1994). Zasadou živnostenského zákona je skutočnosť, že živnosť môžu prevádzkovať fyzické alebo právnické osoby (Tabuľka č. 1).

Tabuľka č. 1: Celkový počet podnikateľských subjektov.

Subjekt – obdobie	2006	2007	2008
Celkový počet podnikateľských subjektov	544 188	577 549	614 360
Z toho fyzické osoby	417 833	437 142	458 299
právnické osoby	126 355	140 407	156 061
Celkový počet podnikateľských subjektov, ktorým vzniklo právo k podnikaniu	56 002	57 050	63 794
Z toho fyzické osoby	42 575	41 093	46 170
právnické osoby	13 427	15 957	17 624
Celkový počet podnikateľských subjektov, ktorým zaniklo právo k podnikaniu	28 795	30 427	35 830
Z toho fyzické osoby	27 085	28 466	33 613
právnické osoby	1 710	1 961	2 217

Zdroj: Ministerstvo vnútra SR, 2008

Obchodné spoločnosti

Obchodné spoločnosti sa začali presadzovať v súvislosti s rastúcou investičnou náročnosťou podnikateľských zámerov. Realizácia mnohých z týchto zámerov totiž presahovala kapitálové možnosti jednotlivcov. Obchodné spoločnosti prešli mnohoročným vývojom, stabilizovali sa ich formy a prepracoval spôsob zakladania a riadenia. Spoločné podnikanie v obchodných spoločnostiach má oproti podnikaniu individuálnemu rad výhod. Okrem tej rozhodujúcej t.j. získanie potrebného kapitálu na podnikanie väčšieho rozsahu, je to určitý synergický efekt vyplývajúci zo spájania predností viacerých spoločníkov (napr. tých, čo majú nápady s tými čo majú finančné prostriedky respektíve riadiace schopnosti). Kapitálové spoločnosti umožňujú okrem toho preniesť riziko medzi viacej podnikateľských zámerov, majú väčšiu pružnosť pri realizácii podnikateľských zámerov, pri fúziách a pod. (Poradca podnikateľa, 1992).

Všeobecné podmienky prevádzkovania živnosti

Všeobecnými podmienkami prevádzkovania živnosti fyzickými osobami sú:

- dosiahnutie veku 18 rokov
- spôsobilosť na právne úkony
- bezúhonnosť

Osobitné podmienky prevádzkovania živnosti

Osobitnými podmienkami prevádzkovania živnosti sú odborná alebo iná spôsobilosť podľa živnostenského zákona alebo osobitného predpisu, ak ju zákon vyžaduje. U právnickej osoby musí osobitné podmienky spĺňať jej zodpovedný zástupca pokiaľ zákon neustanovuje inak (Zákon 455/1991)

Osobitné podmienky prevádzkovania živnosti na rozdiel od všeobecných podmienok sa vzťahujú iba na fyzické osoby priamo vykonávajúce alebo zodpovedajúce za vykonávanie remeselnej, viazanej alebo koncesovanej živnosti. Ich verejný význam tkvie vo zvýšenej ochrane tretích osôb, vzhľadom na väčšie riziko ohrozenia ich života, zdravia, majetkových a iných práv resp. z dôvodu ohrozenia iného verejného záujmu. Osobitnou spôsobilosťou rozumieme kvalifikačné predpoklady na výkon živnosti a požiadavku dĺžky praxe v príslušnom alebo príbuznom odbore (Kopál – Urmín, 1994).

Živnostenské oprávnenie

Živnostenské oprávnenie predstavuje právo fyzickej osoby alebo právnickej osoby prevádzkovať živnosť. Živnostenské oprávnenie vzniká právnickým osobám až zápisom do obchodného registra; právnickým osobám, ktoré sa do obchodného registra nezapisujú a fyzickým osobám. Vznik živnostenského oprávnenia sa rozlišuje v závislosti od charakteru subjektov a v závislosti od charakteru podnikateľskej činnosti.

Živnostenský list od 1. septembra 2007, keď nadobudla účinnosť novela živnostenského zákona, môže obsahovať už len jednu ohlasovaciu živnosť, koncesná listina jeden predmet podnikania. V súčasnosti existujú podnikatelia, ktorí majú na živnostenskom liste aj 50-60 rôznych činností, ktoré spolu vzájomne nesúvisia. Takýto stav nie je dôveryhodný, pretože obsahuje mnoho predmetov podnikania, ktoré ich držitelia vôbec nevykonávajú. V súvislosti s obmedzením počtu predmetov podnikania (jeden list - jeden predmet podnikania) sa znižujú aj správne poplatky za vydanie. Táto zmena okrem toho priblížila realite počet platných živnostenských oprávnení so skutočne vykonávanou podnikateľskou činnosťou. Každý predmet činnosti sa spoplatňuje osobitne - v praxi to znamená, že ak chce niekto podnikáť v dvadsiatich činnostiach, bude potrebné mu vydať 20 živnostenských listov. Pre porovnanie - v susedných Čechách už tento systém funguje 15 rokov, tam žiadajú od živnostníka za každý predmet činnosti 1000 Kč. Na Slovensku je správny poplatok oveľa nižší - na vydanie živnostenského listu na voľnú živnosť 3,00 € (pôvodne 100 Sk), na remeselnú alebo viazanú živnosť 16,50 € (pôvodne 500 Sk), na vydanie koncesnej listiny 33,00 € (pôvodne 1000 Sk), (www.praxismedia.sk, 2008).

V sledovanom období od 1.1.2006 do 31.12.2008, živnostenské úrady v Slovenskej republike, v rámci svojej rozhodovacej činnosti, vydali po splnení taxatívne uvedených podmienok fyzickým a právnickým osobám rozhodnutia vo forme živnostenských listov a koncesných listín na úseku registrácie nasledovne (Tabuľka č. 2):

Tabuľka č. 2: Celkový počet vydaných živnostenských oprávnení za obdobie rokov: 2006 – 2008.

	Od 1.1.2006 do 31.12.2006	Od 1.1.2007 do 31.12.2007	Od 1.1.2008 do 31.12.2008
Vydané rozhodnutia spolu	86 856	156 581	374 236
Živnostenské listy	84 474	154 157	372 095
Koncesné listiny	2 382	2 424	2 141

Zdroj: Ministerstvo vnútra SR, 2008

Jednotné kontaktné miesta

Dňa 19. apríla 2006 vláda SR schválila materiál „Návrh koncepcie vytvorenia siete jednotných kontaktných miest na Slovensku“. Tento materiál predkladalo Ministerstvo hospodárstva SR. Jednotným kontaktným miestom (ďalej len JKM) je miesto, v ktorom sú sústredené všetky administratívne postupy spojené s podnikaním v oblasti služieb a to bez toho, aby sa činnosťou JKM zmenili alebo obmedzili kompetencie iných príslušných orgánov. Zámerom vytvorenia siete JKM bolo zjednodušiť a zefektívniť prístup podnikateľov na trh v rámci EÚ, urýchliť administratívne postupy, podporovať podnikanie a zlepšovať podnikateľské prostredie zjednodušením vstupu do podnikania, predovšetkým zjednodušením jeho administratívneho procesu (Ministerstvo hospodárstva SR, 2008).

Zánik živnostenského oprávnenia

Živnostenské oprávnenie zaniká:

- smrťou fyzickej osoby a ak nepokračujú v živnosti dedičia alebo správca dedičstva
- zánikom právnickej osoby
- uplynutím času, ak živnostenské oprávnenie bolo vydané na určitý čas
- rozhodnutím živnostenského úradu
- ak to ustanoví osobitný zákon
- uplynutím lehoty povoleného prechodného alebo trvalého pobytu podnikateľa alebo jeho zrušením
- u ohlasovacích živností dňom uvedeným o oznámení o ukončení podnikania (Zákon 455/1991).

Podmienky pre prevádzkovanie vybraných viazaných živností v oblasti cestovného ruchu

Prevádzkovanie cestovnej kancelárie a cestovnej agentúry

Cestovná kancelária (CK) je základnou prevádzkovou jednotkou cestovného ruchu. Možno ju definovať ako „podnik cestovného ruchu, ktorý kompletizuje produkt cestovného ruchu alebo sprostredkováva jeho predaj konečnému zákazníkovi“.

Okrem všeobecných podmienok prevádzkovania živnosti – dosiahnutie veku 18 rokov, spôsobilosť na právne úkony, bezúhonnosť, musí fyzická alebo právnická osoba spĺňať aj osobitné podmienky prevádzkovania živnosti. Pri prevádzkovaní cestovnej kancelárie je to:

- vysokoškolské vzdelanie ekonomického alebo právnického smeru a 2 roky praxe v odbore alebo
- vyššie odborné vzdelanie v odbore a 3 roky praxe v odbore alebo
- úplné stredné vzdelanie v odbore alebo v ekonomickom odbore a 5 rokov praxe v odbore.

Pri prevádzkovaní cestovnej agentúry:

- vysokoškolské vzdelanie ekonomického alebo právnického smeru a 1 rok praxe v odbore alebo
- vyššie odborné vzdelanie v odbore a 2 roky praxe v odbore alebo
- úplné stredné vzdelanie v odbore alebo v ekonomickom odbore a 3 roky praxe v odbore. (Zákon 455/1991)

Zákon o zájazdoch, podmienkach podnikania cestovných kancelárií a cestovných agentúr vymedzil činnosť cestovnej kancelárie a cestovnej agentúry s účinnosťou od 1.10.2001. Určujúcim pre posúdenie kvalitatívnych rozdielov medzi činnosťou cestovnej kancelárie a medzi činnosťou cestovnej agentúry je skutočnosť, či je predmetom podnikania konkrétnej fyzickej alebo právnickej osoby organizovanie zájazdov a ich ponuka a predaj zákazníkom alebo iba obstarávanie pre tretie osoby. Zájazd je rozlišovacie hľadisko medzi

cestovnou kanceláriou a cestovnou agentúrou. Musí ísť o vopred pripravenú a zorganizovanú kombináciu najmenej dvoch z týchto služieb:

- doprava
- ubytovanie
- iné služby napr. stravovanie, zabezpečenie sprievodcu atď.

Ak sú iné služby poskytované v kombinácii s dopravou alebo s ubytovaním, podmienkou je, aby tieto (iné) služby neboli iba doplnkovou službou k doprave alebo k ubytovaniu, čo môže byť prípad poskytnutia tzv. vyššieho komfortu v rámci poskytovania hlavnej služby (dopravy alebo ubytovania), aby tvorili významnú súčasť kombinácie služieb napr. stravovania, zabezpečenia sprievodcu, spoločensko-kultúrny program, alebo rekreačno-športový program, aby sa ponúkali na predaj alebo sa predávali za súhrnnú cenu a aby sa poskytovali dlhšiu dobu ako 24 hodín, alebo zahŕňali ubytovanie cez noc.

Cestovná kancelária je povinná po celý čas podnikania mať uzatvorenú zmluvu o poistení zájazdu pre prípad jej úpadku s poisťovňou, alebo byť členom (poistného) fondu, alebo mať uzatvorenú zmluvu o bankovej záruke s bankou. (Zákon 281/2001)

Sprievodca cestovného ruchu

Sprievodca cestovného ruchu musí pri ohlásení živnosti okrem všeobecných podmienok, predložiť osvedčenie v zmysle § 8 zákona č. 386/1997 Z.z. o ďalšom vzdelávaní a zmene zákona NR SR č. 387/1996 Z.z. o zamestnanosti v znení zákona č. 70/1997 Z.z. a v znení zákona č. 567/2001 Z.z. (Zákon 455/1991).

Úroveň zájazdu či návštevy zariadenia cestovného ruchu turisti často hodnotia aj podľa schopností prideleného sprievodcu. Nie vždy sa dajú tieto schopnosti definovať. Patrí k nim však v prvom rade profesionalita, vzdelanie, vedomosti o danej téme, ale aj ľudský prístup pri riešení problémov, umenie pútavo rozprávať, občas aj s humorom. Skrátka ide o schopnosť vytvoriť tú správnu atmosféru, keď turista odchádza domov nielen poučený, ale aj v dobrej nálade, s pocitom, že nepremrhal čas (Orieška, 2007).

Pohostinská činnosť

Pohostinská činnosť patrí medzi remeselné živnosti. K ohláseniu remeselnej živnosti žiadateľ musí predložiť doklady o všeobecných podmienkach a zároveň musí spĺňať aj osobitné odborné podmienky prevádzkovania živnosti, ktorými sú vyučenie v príslušnom odbore napr. kuchár, čašník a predloženie požadovanej odbornej praxe v odbore. Pohostinská živnosť zahŕňa v prevažnej miere činnosť reštauračného charakteru. Prípravu jedál spojenú s určitým technologickým postupom napr. varením, pečením, smažením, grilovaním a inou úpravou jedál (Kopál – Urmín, 1994).

Stravovacie služby sú jednou zo základných podmienok rozvoja cestovného ruchu. Dlhší pobyt mimo trvalého bydliska nie je možný bez zabezpečenia stravovania. Stravovacie služby uspokojujú potreby výživy, prispievajú k zotaveniu a vytvárajú väčší fond voľného času využiteľný na uspokojovanie potrieb, ktoré sú cieľom účasti na cestovnom ruchu. Technickú základňu na poskytovanie stravovacích služieb tvoria pohostinské zariadenia, ktoré sú buď ako súčasť ubytovacieho zariadenia alebo ako samostatné objekty, ktoré uspokojujú potreby nielen miestneho obyvateľstva, ale aj návštevníkov (Gúčik, 2000).

Záver

Živnostenský zákon je základným verejnoprávnym predpisom, ktorý upravuje podmienky podnikania pre prevažnú väčšinu fyzických a právnických osôb. Každá novelizácia znamená pre podnikateľov celý rad zmien a doplnkov. Do kategórie viazaných živností bolo okrem iného z kategórie koncesovaných živností presunutú prevádzkovanie cestovnej kancelárie a cestovnej agentúry, ktoré zákon navzájom rozlišuje. Presunom boli dotknuté aj iné viazané a remeselné živnosti a počet koncesovaných živností sa znížil čím sa

skrátila aj doba registrácie. Skracovanie registračných lehôt pre začínajúcich podnikateľov považuje odborná verejnosť za prínos a skvalitňuje podnikateľské prostredie. Každé obmedzenie váhy byrokracie, a tým pádom i skrátenie pobytu na úradoch znižuje korupčné príležitosti.

Uvedomujeme si, že mnoho otázok zostalo nezodpovedaných, nakoľko rozsah tejto práce nám neumožnil hlbšie sa zaoberať danou problematikou. Aj napriek týmto prekážkam, veríme, že práca pomôže získať čitateľovi všeobecný rozhľad.

Súhrn

V práci sú vysvetlené pojmy ako živnosť, subjekty oprávnené prevádzkovať živnosť. Ďalej sú rozpísané všeobecné a osobitné podmienky na prevádzkovanie živnosti, živnostenské oprávnenie. Tiež je uvedené rozdelenie živností a podrobnejšie sú charakterizované remeselné, viazané, voľné a koncesované živnosti, ktoré tvoria základ živnostenského zákona. V práci okrem základných pojmov živnostenského zákona sú uvádzané aj vybrané viazané živnosti, ktoré konkrétne popisujú podmienky pre získanie oprávnenia a to so zameraním na cestovný ruch. Uvádzané sú cestovné kancelárie, cestovné agentúry, sprievodca cestovného ruchu, pohostinská činnosť, ubytovacie služby.

Kľúčové slová

fyzická osoba, právnická osoba, oprávnenie, podnikanie, živnosť agroturistika, cestovný ruch, ubytovacie zariadenia

Literatúra

1. Gúčík, M. 2000. Základy cestovného ruchu, Ekonomická fakulta UMB Banská Bystrica, 2000, 152 s. ISBN 80- 8055-355-6.
2. Kopál, L. – Urmin, F. 1994. Živnostenské podnikanie, Vydal: Ing. Miroslav Mračko, EPOS, Bratislava, 1994. 328 s. ISBN 80-85703-75-0.
3. Oriška, J. 2007. Sprievodcovská činnosť v cestovnom ruchu. Knižnica cestovného ruchu 12. Banská Bystrica : Slovak-Swiss Tourism, 2007. 189 s. ISBN 978-80-89090-35-8.
4. Otepka, P. – Habán, M. 2007. Vidiecky turizmus a agroturizmus. Nitra: ÚVTIP vo vydavateľstve NOI Bratislava, 2007. 117 s. ISBN 978-80-89088-52-2.
5. Poradca 9-10/97, Vydavateľ: Vydavateľstvo PORADCA, s.r.o., 422s. ISSN 1335-1583.
6. Zákon FZČSFR č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov.
7. Zákon FZČSFR č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov.
8. Zákon NR SR č. 279/2001 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 455/91 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
9. Zákon NR SR č. 281/2001 Z.z. o zájazdoch, podmienkach podnikania cestovných kancelárií a cestovných agentúr a o zmene a doplnení Občianskeho zákonníka v znení neskorších predpisov.

Adresa autora:

Ing. Pavol Otepka, PhD., Katedra trvalo udržateľného rozvoja; Fakulta európskych štúdií a regionálneho rozvoja; Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre; Tr. A. Hlinku 2, 949 76 Nitra, Slovenská republika

☎: +421 37 641 5630, e-mail: Pavol.Otepka@uniag.sk

Oponent: prof.Ing. Jozef Hudák, PhD.